

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2021-30-7-19>

УДК37.018.43(477)

Горбатюк Оксана Василівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки та управління навчальним закладом

Кам'янець-Подільський національний університет імені І. Огієнка

Кам'янець-Подільський, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1506-2664>

horbatiuk@kpn.edu.ua

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ

Анотація. У статті висвітлено підходи сучасних науковців до трактування поняття «дистанційна освіта». Розглянуто умовний поділ дистанційної освіти на п'ять поколінь: традиційні форми навчання (очна, очно-заочна, заочна, заочна із застосуванням дистанційних технологій); впровадження Інтернету в заклади освіти, дистанційне навчання; розвиток електронного навчання; розвиток мобільного навчання; розвиток всепроникаючого навчання. Визначено відмінні особливості між дистанційною та заочною формами навчання. На відміну від поточного заочного навчання, коли всі студенти навчаються за однією і тією ж програмою, дистанційна освіта – індивідуальна, так як навчальна програма складається для будь-якого студента окремо і являє собою послідовний набір курсів-модулів, що відповідає потребам кожного слухача. Зазначено, що одним з перших, хто почав впровадження дистанційних технологій у навчанні являється Український інститут інформаційних технологій в освіті НТУУ «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського». Його основним завданням є впровадження дистанційних технологій у процес навчання студентів денної та заочної форм та проведення курсів підвищення кваліфікації. Наведено характерні риси дистанційної освіти в Україні: гнучкість, модульність, паралельність, велика аудиторія, економічність, технологічність. Сформовано принципи дистанційної освіти: безперервність, демократизація, інтеграція, глобалізація. Виокремлено платформи дистанційної освіти (місце створення) – Learning Space, Top Class, WebCT (версії 3-6), BlackBoard, Moodle, LearnXact, Moodle, Прометей та вказано їх основні переваги. Визначено проблеми системи дистанційної освіти. Розроблено заходи щодо підвищення ефективності впровадження дистанційної освіти в Україні.

Ключові слова: освіта; Інтернет-технології; дистанційна освіта; слухач; заклад вищої освіти.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Формування інноваційної економіки, потреба у швидкій адаптації до запитів і вимог динамічно мінливого світу вимагає модернізації системи освіти, що є основою динамічного економічного зростання та соціального розвитку суспільства, чинником благополуччя громадян і безпеки країни. Можливість отримання якісної освіти продовжує залишатися однією з найбільш важливих життєвих цінностей громадян, вирішальним чинником соціальної справедливості.

Стратегічною метою в галузі освіти в усьому світі сьогодні є підвищення доступності якісної освіти, що відповідає сучасним потребам суспільства і кожного громадянина.

Одним із варіантів вдосконалення системи освіти є впровадження дистанційного навчання. Дистанційна освіта – це якісно новий, прогресивний вид навчання, що виник в останній третині ХХ століття, завдяки новим технологічним можливостям, що з'явилися в результаті інформаційної революції і на основі ідеї відкритої освіти. Тому в сучасних умовах Інтернет-технології є повсюдно доступним ресурсом, що значно збільшує освітній потенціал в сфері оперативної передачі і високої доступності інформації. Однак в Україні і за кордоном як і раніше існує низка проблем, властивих розвитку дистанційної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку дистанційної освіти присвячені роботи багатьох вітчизняних вчених, таких як І. М. Ахмад [8], О. С. Воронкін [9], Н. І. Клокар [1], Ю. Ю. Моїсєєва [5]. Особливості становлення та впровадження дистанційної освіти в Україні висвітлено у працях Т. Л. Білик [3], А. Ф. Верланя, А. Ю. Заболоцького [15], Л. А. Карташової, Т. І. Коваль, Т. В. Марусєя [3], В. М. Монахова, С. А. Ракова, О. В. Співаковського, О. М. Спіріна, В. М. Толочко [10], С. В. Федорченка [4] та ін. Хоча в дослідженні становлення дистанційної освіти велика кількість наукових напрацювань, але варто більше уваги приділяти саме проблемам її розвитку на території України.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є визначення особливостей та основних проблем впровадження дистанційної освіти в Україні. Досягнення поставленої мети обумовлює вирішення в ході виконання дослідження таких **завдань**: висвітлити підходи сучасних вчених до трактування поняття «дистанційна освіта»; визначити відмінні особливості між дистанційною та заочною формами навчання; навести характерні риси та принципи реалізації дистанційної освіти в Україні; виокремити платформи дистанційної освіти (місце створення) та вказати їх основні переваги; сформулювати проблеми системи дистанційної освіти; розробити заходи щодо підвищення ефективності впровадження дистанційної освіти в Україні.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

В умовах сьогодення слухачі (школярі, студенти, безробітні, люди із ослабленим здоров'ям, інваліди, цивільні і військові фахівці) за допомогою дистанційної освіти забезпечуються рівними можливостями реалізувати свої права на освіту і отримання інформації. Особливо це важливо для осіб з обмеженими фізичними можливостями, які в основному позбавлені доступу до спеціальної освіти.

Зростаюча конкуренція на ринку праці обумовлена не лише демографічним чинником, але і стрімко зростаючою тенденцією заміни людей на виробництві робототехнікою. Тому сьогодні недостатньо закінчити вуз і отримати професію, потрібно постійно вдосконалюватися і підвищувати кваліфікацію. В цьому і допомагає дистанційна освіта – освіта майбутнього [1, с. 39].

На думку С. Еома, сучасна дистанційна освіта є структурованим комплексом курсів підвищення кваліфікації та акредитованих програм середньої і вищої освіти, транслявання якого відбувається за допомогою дистанційних комунікацій [2]. З нашої точки зору, дані можливості досить ефективно реалізуються в рамках професійних програм для працівників великих компаній, відрив яких від виробничого процесу може мати негативні наслідки. Тому дистанційне навчання повинно враховувати наявність доступу слухачів до низки інформаційних каналів: Інтернету; інтерактивним комп'ютерним програмам; електронної пошти; мобільної та IP-телефонії.

Учені Т. В. Марусей та Т. Л. Білик вважають, що дистанційна освіта передбачає високотехнологічний підхід до процесу передачі знань і створює систему масового безперервного самонавчання, загального обміну інформацією. Саме за допомогою цієї системи відбувається найбільш адекватне і гнучке реагування на потреби суспільства в контексті підготовки високопрофесійних фахівців. Система дистанційної освіти підвищує ефективність і якість навчання шляхом додаткових можливостей пізнання навколишньої дійсності і самопізнання, розвитку особистості слухача; управління освітнім процесом, проведення моніторингу (контроль, корекція результатів навчальної діяльності, комп'ютерне педагогічне тестування і психодіагностика); поширення науково-методичного досвіду; організації інтелектуального дозвілля [3].

З точки зору С. В. Федорченка, дистанційна освіта представляє собою високотехнологічний продукт науково-технічної революції, що широко використовує ідею маркетингового підходу до обслуговування слухачів, чим і пояснюється його активне поширення в усьому світі. Сьогодні дистанційне навчання органічно включає в себе комп'ютерні та Інтернет-технології навчання. Сучасні технології є сполучною ланкою між слухачем і викладачем, яких можуть розділяти тисячі кілометрів. Навчання ведеться за допомогою корпоративної мережі, мережі Інтернет, e-mail і за допомогою інших сучасних засобів зв'язку [4, с. 53].

У сучасній науковій літературі існує умовний поділ дистанційної освіти на п'ять поколінь [1; 5]:

1) традиційні форми навчання (очна, очно-заочна, заочна, заочна із застосуванням дистанційних технологій);

2) впровадження Інтернету в заклади освіти (оснащення закладів освіти ІКТ), дистанційне навчання;

3) розвиток електронного навчання (e-learning). До e-learning відносяться електронні підручники, освітні послуги та технології;

4) розвиток мобільного навчання (m-learning). M-learning – мобільне навчання, яке відрізняється від електронного та дистанційного тим, щовикористовує мобільні пристрої. Навчання проходить незалежно від місцезнаходження за допомогою портативних технологій. Іншими словами, мобільне навчання зменшує обмеження щодо отримання освіти, пов'язані з місцезнаходженням, за допомогою портативних пристроїв;

5) розвиток всепроникаючого навчання (u-learning). U-learning (скор. від англ. Ubiquitous learning – всепроникаюче навчання) – навчання в такій обстановці, в якій студенти повністю занурені в процес навчання. Освіта відбувається навколо студента, коли він може навіть не усвідомлювати про процес навчання. Навчання присутнє у впроваджених об'єктах, тому студентам не доводиться нічого робити для того, щоб вчитися, вони просто повинні там бути. Останні три покоління інформаційних технологій в розвинених країнах об'єднані в індустрію навчання (e-Learning industry). Як відомо, Україна освоїла лише перші два покоління розвитку технологій.

Варто розрізняти заочну та дистанційну форми навчання. Їх дуже часто плутають, хоча це абсолютно різні форми навчання. Їх основна відмінність в тому, що при дистанційній формі освіти використовується практично постійна ефективна інтерактивність. Дистанційну освіту необхідно розглядати як іншу і абсолютно нову форму навчання. Дистанційне навчання має ту ж структуру, що і очне. Обидва варіанти освіти побудовані відповідно до цілей і відповідного змісту. Але подача матеріалу і взаємодія слухачів із педагогами відрізняється від традиційних варіантів. Дидактична основа, що складається з основоположних принципів науковості, системного підходу та індивідуалізації навчання, і реалізує систему освітньо-професійних компетенцій, та ж сама, що і при очній формі навчання. Відмінною рисою є реалізація, яка залежить від специфіки цієї форми навчання, можливостей інформаційного середовища, технічного потенціалу та інших подібних чинників, які пов'язані з середовищем Інтернет і його послугами [6, с. 164].

Відмітимо, що впровадження системи дистанційного навчання у заклади вищої освіти (ЗВО) України продиктовано вимогами часу. Одним з перших, хто почав впровадження дистанційних технологій у навчанні являється Український інститут інформаційних технологій в освіті НТУУ «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського». На даний момент основним завданням є впровадження дистанційних технологій у процес навчання студентів денної та заочної форм та проведення курсів підвищення кваліфікації. Також за необхідністю використовується система відео-конференцій на основі програми big blue button [7].

Цю модель використовує багато ЗВО України як підготовчу до впровадження повноцінного дистанційного навчання. Характерні риси дистанційної освіти в Україні зображені на рис. 1 [8; 9].

Дуже важливо, що в основу дистанційної освіти покладено модульний принцип. На відміну від поточного заочного навчання, коли всі студенти навчаються за однією і тією ж програмою, дистанційна освіта – індивідуальна, так як навчальна програма

складається для будь-якого студента окремо і являє собою послідовний набір курсів-модулів, що відповідає потребам кожного слухача.

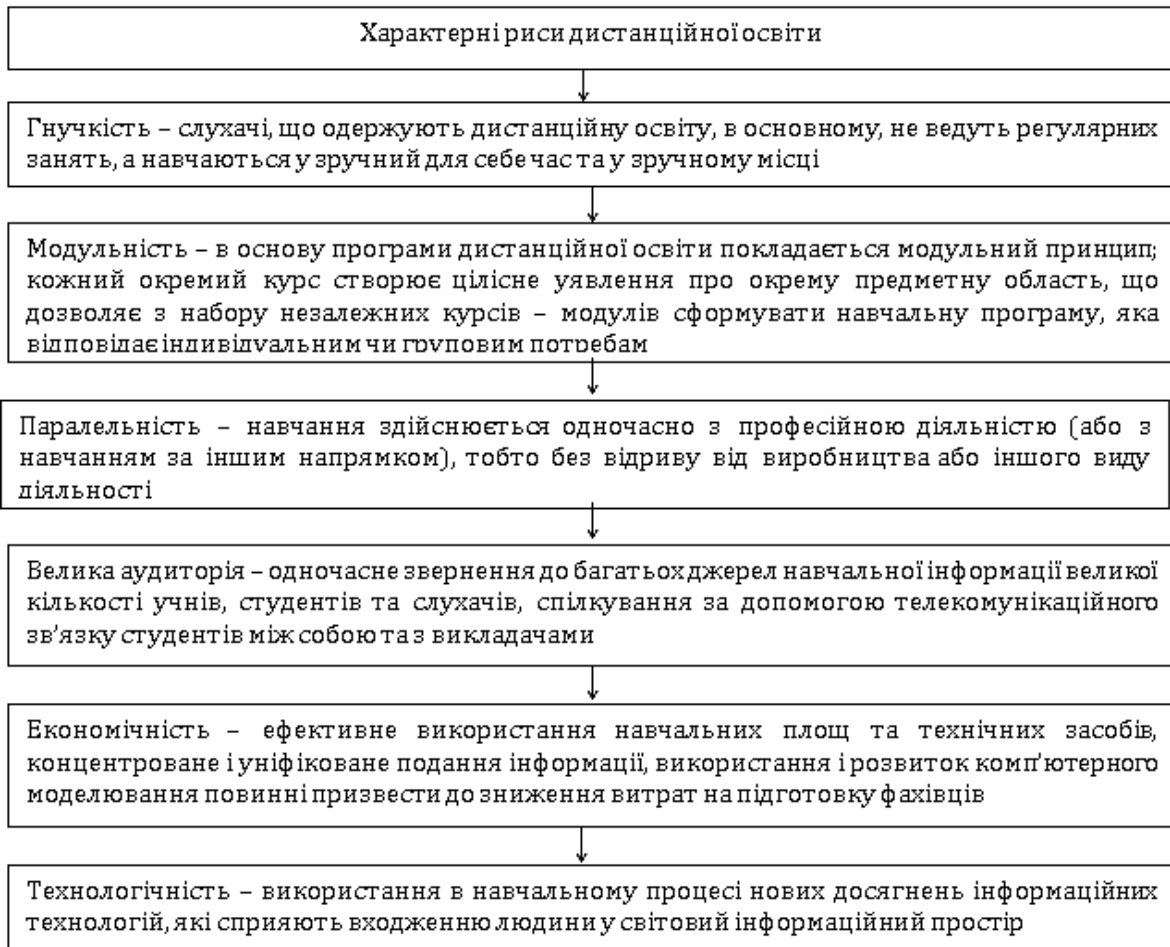

Рис. 1. Характерні риси дистанційної освіти

В Україні створена така система дистанційної освіти, яка реалізує наступні принципи (рис. 2) [1; 5; 10]:

Виходячи з мети дистанційної освіти, важливе значення для її організації має пошук «платформи», на якій буде вона створюватися. Так, останніми роками, активно розвиваються мережеві програмні системи (платформи дистанційної освіти), найбільш відомі з них: LearningSpace, TopClass, WebCT (версії 3-6), BlackBoard, Moodle, LearnXact, Moodle, Прометей. За функціональними можливостями, всі ці системи близькі, різниця лише у вартості, інтерфейсі, в організації підтримки і у вимогах до техніки і програмного забезпечення (ПЗ). Ці системи інтегрують основні функції організації електронного навчання (дистанційної форми організації освітнього процесу): реєстрацію, підтримку самостійної навчальної роботи, організацію індивідуальної та групової взаємодії студентів і викладачів, проміжне й підсумкове тестування тощо [11].

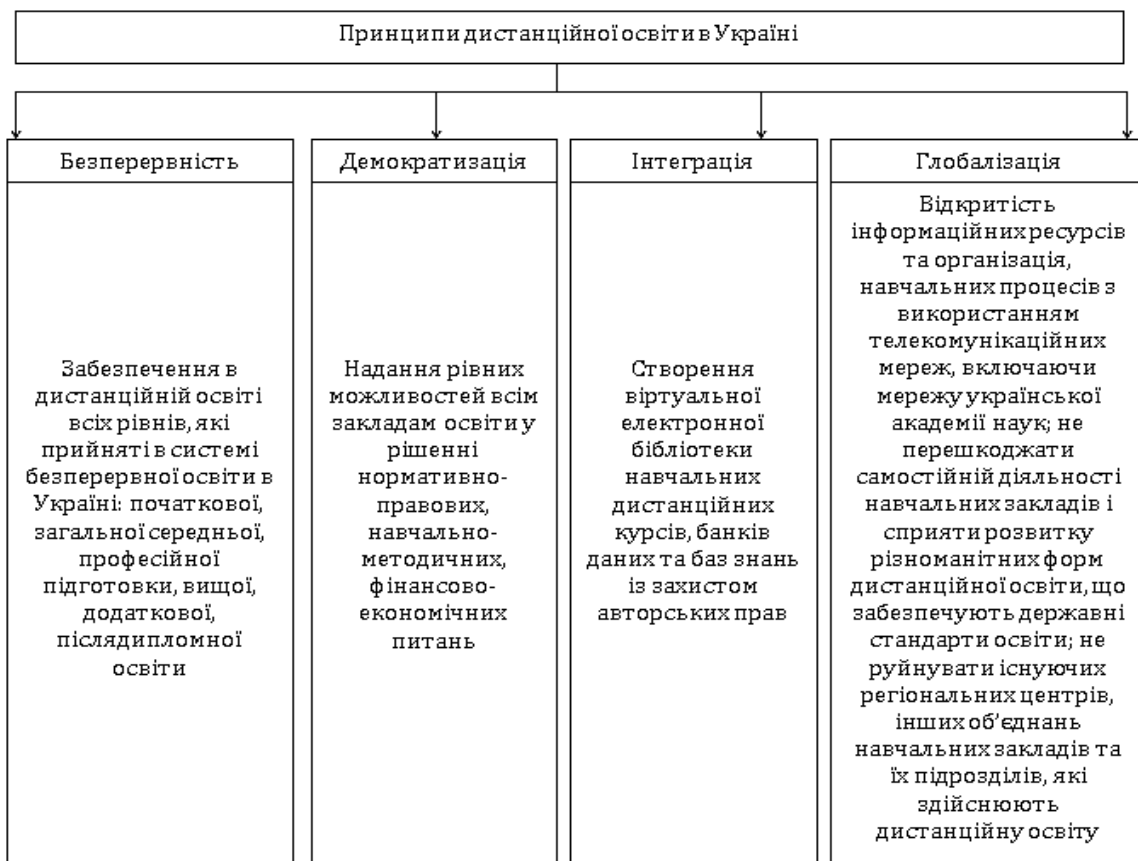

Рис. 2. Принципи дистанційної освіти в Україні

Системи BlackBoard, LearningSpace і LearnXact досить дорогі (десятки тисяч доларів), крім того, пред'являють високі вимоги до сервера, зокрема, для роботи LearningSpace необхідна ліцензія на ПЗ IBM LotusNotes. Система WebCT помітно дешевше (до \$10 тис., локалізація до 1000 студентів). Окремо стоїть LMS Moodle. Серед аналізованих платформ це єдина безкоштовна система з відкритим кодом. Величезний набір реалізованих функцій, зручність і простота використання дозволили їй отримати широке застосування. Слід зазначити, що підтримка даного ПЗ досить ефективна – середній термін реакції на повідомлення про проблему не перевищує 2-3 днів, після чого або виявляються некоректні дії користувача, або помилка виправляється. Для роботи системи необхідний сервер, що підтримує роботу СУБД MySQL і препроцесора PHP, які функціонують під керуванням будь-якої серверної операційної системи. Розгортання системи (включаючи конфігурацію сервера та LMS Moodle) може тривати не більше кількох днів, після чого можна формувати власне освітню структуру. Зауважимо, що система Moodle надає максимальні можливості щодо реалізації різних навчальних функцій, зокрема: надання завдань суб'єктам навчання з можливістю відправлення відповіді в довільному вигляді (текст, файл тощо); форуми для обговорення з широкими можливостями управління; чати; система тестування, що підтримує імпорт завдань в форматах різних систем підготовки тестів, включаючи такі популярні як GIFT і HotPot; система управління навчальним курсом (тематика, структура, графік-календар); система обліку дій всіх категорій користувачів зі зберіганням інформації щодо їхньої роботи протягом заданого періоду; система

авторизації і аутентифікації, що забезпечує поділ функцій і розмежування прав доступу різних категорій користувачів; розвинена система обміну повідомленнями [12-14].

До переваг LMS Moodle можна віднести (рис. 3) [12]:

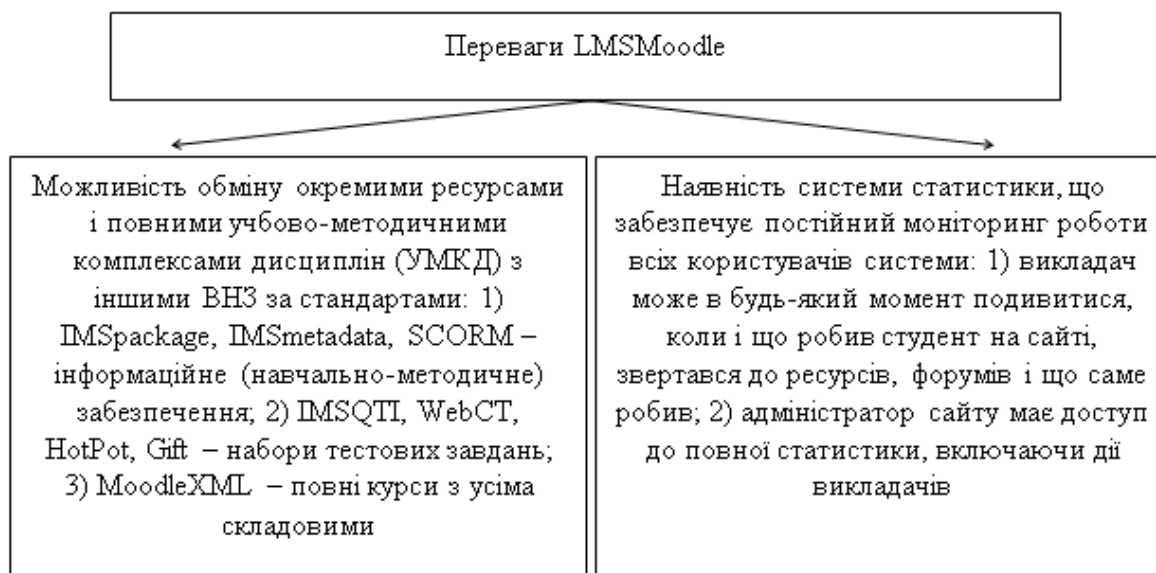

Рис. 3. Переваги LMS Moodle

Зауважимо, що LMS Moodle є системою орієнтованою на курси, тобто всі навчальні, методичні та організаційні модулі згруповані в курсах (дисциплінах), користувачеві немає необхідності звертатися до інших розділів сайту. Посилання на зовнішні ресурси формуються так само, як і на внутрішні. LMS Moodle орієнтована на ефективні новітні технології навчання і дозволяє організувати навчання в процесі спільного розв'язання навчальних завдань, здійснювати взаємний обмін знаннями, надає студентам можливість взаємодіяти з навчальними матеріалами, з викладачами та один з одним. До окремих недоліків LMS Moodle можна віднести те, що в системі не передбачена повноцінна робота з академічними групами так, як їх розуміють у вітчизняних закладах освіти; не передбачені навчальний план, розклад занять, зведені відомості оцінок з різних дисциплін (курсів) та інші функції, пов'язані з адмініструванням освітнього процесу [13].

Так впровадження дистанційних технологій має особливе значення. Вітчизняним закладам вищої освіти варто не лише впроваджувати технології зарубіжних країн та приймати фінансову допомогу, а й розробляти власні моделі дистанційного навчання та відповідно фінансувати їх [15, с. 22].

Відмітимо, що навіть найкраща система освіти не ідеальна. У цьому сенсі, дистанційна освіта не є винятком з правила і має низку проблемних моментів, наприклад, некоректне використання інформаційних технологій, відсутність соціальної взаємодії. Однак ці недоліки не здійснюють значний вплив на якість і ефективність дистанційного навчання.

В окремих випадках відсутність у слухача належної кваліфікації в області комп'ютерних технологій може призвести до зниження використання в повній мірі потенційних можливостей як навчальних, так і учнівських. Але і ця проблема вирішується за допомогою підвищення кваліфікації в даній сфері знань.

Багато компаній не визнають онлайн-освіти. Якщо співбесіду на вакансію проходять два кандидати, один з яких навчався в університеті на очно-заочній формі навчання, а інший навчався дистанційно, то в багатьох випадках перевага поки що віддається претенденту, що навчався за звичною для роботодавця системою.

Одним з найбільших недоліків в онлайн-освіті є відсутність соціальної взаємодії, що сприяє підвищенню ефективності процесу навчання. Ця проблема теж вирішується шляхом проведення вебінарів, семінарів, конференцій, презентацій онлайн.

Також існує безліч проблем щодо впровадження дистанційної освіти у ЗВО України:

1) у студента немає можливості звернутися особисто до викладача за консультацією;

2) немає можливості вчитися «вживу» будувати відносини в колективі (з викладачами, одногрупниками, адміністрацією вузу), виступати перед аудиторією;

3) не будь-яку професію можна освоїти дистанційно (лікар, ветеринар);

4) не кожен студент вміє підтримувати у себе мотивацію до самостійної роботи. До того ж відчувається відсутність такого ефективного мотиватора навчальної діяльності як постійний контроль з боку викладача. Ті викладачі, які працюють з 1-м курсом в вузах, знають, наскільки важливо у першокурсників, особливо в перший час, перевіряти домашнє завдання і регулярно організовувати перевірочні та контрольні роботи. Дуже низький відсоток студентів, яким такий контроль не потрібен, вони і так усвідомлюють, що самостійна робота над предметом необхідна;

5) у студента немає можливості порівнювати проміжні результати свого навчання і інших студентів, причому порівнювати «вживу»: при роботі біля дошки, виступах на конференціях і т. д. ;

6) відсутність поруч людини, яка подає матеріал з емоційним забарвленням, що впливає на ступінь його розуміння;

7) для викладача при аудиторному веденні заняття важливо відчувати, наскільки студенти розуміють матеріал (за їхніми поглядами, актуальними питаннями) і оперативно скоригувати освітній процес: ще раз повторити складні моменти, дати додаткові роз'яснення з деяких питань, змінити темп викладу. При дистанційному навчанні такий зв'язок втрачається;

8) у студента є спокуса і достатньо можливостей для «несамостійного» навчання, а у викладача немає можливості для якісного контролю подібних витрат дистанційних технологій;

9) відсутність можливості достовірно визначити чи пройшов студент тестування самостійно. Для цього завдання він цілком міг використовувати іншу людину (наприклад, більш підготовленого студента);

10) дуже важливою проблемою у сфері організації самостійної роботи і, особливо, комп'ютерного зовнішнього контролю є слабка захищеність освітнього програмного забезпечення від «зламування» з метою доступу до правильних відповідей і підробки результатів контролю. Існує можливість створення універсального редактора файлів результатів тестування. Він може використовуватися студентом для коригування оцінок виставлених програмою тестування. Ця проблема випливає з того, що в основному сучасні контролюючі системи використовують пам'ять комп'ютера для зберігання еталонних відповідей разом із завданнями. Як правило, вони шифруються, але, як показує практика, їх завжди можна розшифрувати. Ця проблема особливо гостро постала з появою в Україні дистанційних технологій навчання, де зовнішній контроль знань здійснюється в основному комп'ютером за відсутності викладача;

11) для вузу введення дистанційного навчання пов'язане з великими матеріальними затратами: технічне оснащення, програмно-технічні засоби, підготовка спеціальних кадрів і т. д.

Таким чином, у дистанційній освіті, як і будь-якій іншій формі отримання знань, існує безліч своїх переваг і недоліків. Істотним недоліком є відсутність централізованої системи сертифікації та акредитації електронних курсів, результатом чого є велика кількість «підробок», які називаються електронними курсами і електронними підручниками, а в дійсності представляють собою звичайні файли Word. Важливим чинником, що перешкоджає більш інтенсивному впровадженню дистанційних технологій в освітній процес, є недостатня мотивація викладачів ЗВО до роботи в цьому напрямку. Можливо, причиною цього є висока трудомісткість, пов'язана зі створенням методичних матеріалів для дистанційного навчання, але тут потрібно усвідомлювати, що в майбутньому витрати часу і сил повинні компенсуватися скороченням часу на виконання деяких звичайних видів навчального навантаження викладача.

Як бачимо, поширення дистанційних технологій в освітній сфері України має низку проблем, для вирішення яких пропонуємо проведення таких заходів:

- 1) пошук компромісу в сфері співвідношення якості закритої інформації і дистанційних можливостей передачі даних;
- 2) достатнє цільове фінансування розробок електронних підручників і електронних навчальних систем;
- 3) створення службових і освітніх стандартів для формування універсальних знань на базі конкретного закладу освіти;
- 4) інформування майбутніх слухачів про наявність якісних дистанційних курсів;
- 5) підготовка викладацького складу до використання ІКТ;
- 6) оперативна система налагодження і корекції роботи обладнання дистанційної передачі даних;
- 7) підбір дидактичних методик, найбільш ефективних при дистантному спілкуванні.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що дистанційна освіта не зможе стати повноцінною заміною традиційної освіти. Вона не в змозі створити студентську атмосферу і замінити живе спілкування з викладачем. Але вона дійсно може стати найбільш перспективною формою навчання, враховуючи, що при можливо більших початкових інвестиціях, необхідних для розгортання навколо слухача розгалуженого інформаційного середовища, в майбутньому витрати зі збільшенням числа студентів будуть зростати дуже повільно, тоді як для традиційних форм вони підвищуються майже лінійно. Таким чином, дистанційне навчання в даний час є найперспективнішою, швидкозростаючою і досить ефективною системою освіти.

Перспективним напрямом подальших досліджень є проблема сучасного стану дистанційної освіти у зарубіжних країнах.

5. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Клокар, Н.І., 2012. Методологічні основи запровадження дистанційного навчання в системі підвищення кваліфікації, *Шлях освіти*, 4 (46), 38-41.
2. Эом, С. Стратегии повышения результатов обучения для Web-Based студентов дистанционного образования. Дальнейшее исследование отношений между мотивацией и результатами обучения. [Электронный ресурс]. Доступно: <<http://www.sig-ed.org/IAIM2008/Proceedings/SIGed/Documents/73x.Pd>> [Дата обращения 04 Апреля 2020].
3. Марусей, Т.В., Білик, Т.Л., 2018. Сучасні тенденції розвитку дистанційної освіти в Україні, *Science, Research, Development. Pedagog*, 8, 14-17.
4. Федорченка, С.В., 2019. Дистанційна освіта та місце психологічного забезпечення в ній, *Молодий вчений*, 9 (73), 51-54.
5. Моїсєєва, Ю.Ю., 2010. Дистанційне навчання: інноваційна форма вищої освіти, *Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону*, 369-372.
6. Голованова, Ю.В., 2015. Проблемы и пути решения дистанционной формы обучения, на *VI Международной науч. конф. Актуальные задачи педагогики*, Санкт-Петербург, 163-167.
7. Український інститут інформаційних технологій в освіті НТУУ «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського». [Електронний ресурс]. Доступно: <<http://uiite.kpi.ua>> [Дата звернення 04 Квітня 2020].
8. Ахмад, І.М. Навчання в дистанційній і змішаній формі студентів ВНЗ [Електронний ресурс]. Доступно: <<http://interconf.fl.kpi.ua/node/1067>> [Дата звернення 05 Квітня 2020].
9. Воронкін, О.С. Організація дистанційних технологій навчання на основі комп'ютерних інформаційних систем ВНЗ України. [Електронний ресурс]. Доступно: <<http://www.nbu.gov.ua/ejournals/vsunud/2009-6E/09vosnzu.htm>> [Дата звернення 06 Квітня 2020].

10. Толочко, В.М., 2008. Проблемні аспекти дистанційної форми освіти та можливості її використання в Україні, *Провізор*, №11. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.provisor.com.ua/archive/2009/N11/padfo_119.php> [Дата звернення 08 Квітня 2020].
11. Lotus LearningSpace- програма дистанційного навчання. [Електронний ресурс]. Доступно: <<http://www.lotus.com/learningspace>> [Дата звернення 07 Квітня 2020].
12. Виртуальные технологии в образовании. [Електронний ресурс]. Доступно: <<http://www.prometeus.ru>> [Дата звернення 06 Квітня 2020].
13. Moodle – Open-source learning platform. Available at: <<https://moodle.org>>. [Accessed 06 April 2020].
14. Blackboard Education Technology & Services. Available at: <<https://www.blackboard.com>> [Accessed 06 April 2020].
15. Заболоцький, А.Ю., 2016. Сучасний стан дистанційного навчання у ВНЗ, *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*, 2 (12), 19-23.

DISTANCE EDUCATION IN UKRAINE: FEATURES AND MAIN PROBLEMS

Oksana V. Horbatiuk,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Pedagogy and Management
Kamyanskyi Podilskyi Ivan Ohienko National University
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1506-2664>
horbatiuk@kpnpu.edu.ua

Abstract. The article highlights the approaches of modern scholars to the interpretation of the concept of “distance education”. The conditional division of distance education into five generations is considered: traditional forms of education (full-time, part-time, extramural form of study, correspondence with the use of distance technologies); introduction of the Internet into educational institutions, distance learning; development of e-learning; development of mobile learning; development of pervasive learning. Distinctive features between distance and extramural form of study are identified. In contrast to current extramural form of study, where all students study according to the same program, distance education is individual, due to the fact the curriculum is designed for each student individually - it is a consequential set of modules that meets the needs of each student. It has been noted that the pioneer of introduction of distance technologies in education and training was the Ukrainian Institute of Information Technologies in Education of NTUU “Kyiv Polytechnic Institute named after I.K. Igor Sikorsky”. Its main task is the implementation of distance technologies in the educative process of full-time and part-time students and conducting advanced training courses. Distinctive features of distance education in Ukraine have been presented: flexibility, modularity, concurrency, large audience, economy, adaptability. The principles of distance

education have been formed: continuity, democratization, integration, and globalization. The platforms of distance education (place of creation) have been highlighted: Learning Space, Top Class, WebCT (versions 3-6), Black Board, Moodle, Learn eXact, Moodle, Prometheus; their basic advantages have been specified. The problems of the distance education system have been identified. Measures concerning improvement of the effectiveness of distance education implementation in Ukraine have been developed.

Keywords: education; Internet technologies; distance education; listener; higher education institution.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Klokar, N.I., 2012. Metodolohichni osnovy zaprovadzhennia dystantsiinoho navchannia v systemi pidvyshchennia kvalifikatsii (Methodological bases of introduction of distance learning in the system of advanced training), *Shliakh osvity*, 4 (46), 38-41.
2. Jeom, S. Strategii povysheniya rezultatov obuchenija dlja Web-Based studentov distancionnogo obrazovaniya. Dalnejshee issledovanie otnoshenij mezhdru motivaciej i rezultatam iobuchenija [Strategies for increasing learning outcomes for Web-Based distance education students. Further exploration of the relationship between motivation and learning outcomes]. Available at: <<http://www.sig-ed.org/IAIM2008/Proceedings/SIGed/Documents/73x.Pd>>.
3. Marusei, T.V., Bilyk, T.L., 2018. Cuchasni tendentsii rozvytku dystantsiinoi osvity v Ukraini (Current trends in the development of distance education in Ukraine), *Science, Research, Development. Pedagog*, 8, 14-17.
4. Fedorchenka, S.V., 2019. Dystantsiina osvita ta mistse psikhologichnoho zabezpechennia v nii [Distant education and place of psychological support in it], *Molodyi vchenyi*, 9 (73), 51-54.
5. Moisieieva, Yu. Iu., 2010. Dystantsiine navchannia: innovatsiina forma vyshchoi osvity [Distance Learning: An Innovative Form of Higher Education], *Aktualni problem ekonomichnoho i sotsyalnoho rozvytku rehionu*, 369-372.
6. Golovanova, Ju. V., 2015. Problemy i puti reshenija distancionnoj formy obuchenija (Problems and ways of solving distance learning), *na VI Mezhdunarodnoj nauch. konf. Aktualnye zadachi pedagogiki*, Sankt-Peterburg, 163-167.
7. Ukrainskyi instytut informatsiinykh tekhnolohii v osviti NTUU «Kyivskiy politekhnichnyi instytut im. Ihoria Sikorskoho» [Ukrainian Institute of Information Technology in Education NTUU "Kyiv Polytechnic Institute name Igor Sikorsky]. Available at: <<http://uiite.kpi.ua>>.
8. Akhmad, I.M. Navchannia v dystantsiinii i zmishanii formi studentiv VNZ [Studying in distance and mixed form of university students]. Available at: <<http://interconf.fl.kpi.ua/node/1067>>.

9. Voronkin, O.S. Orhanizatsiia dystantsiinykh tekhnolohii navchannia na osnovi kompiuternykh informatsiinykh system VNZ Ukrainy [Organization of distance learning technologies based on computer information systems of Ukrainian universities]. Available at: <<http://www.nbu.gov.ua/ejournals/vsunud/2009-6E/09vosnzu.htm>>.
10. Tolochko, V.M., 2008. Problemni aspekty dystantsiinoi formy osvity ta mozhlyvosti yii vykorystannia v Ukraini [Problematic Aspects of Distance Form of Education and Possibility of its Use in Ukraine], *Provizor*, 11. Available at: <http://www.provisor.com.ua/archive/2009/N11/padfo_119.php>.
11. Lotus Learning Space-programma distancionnogo obuchenija [Lotus Learning Space-distance learning program]. Available at: <<http://www.lotus.com/learningspace>>.
12. Virtualnye tehnologii v obrazovanii [Virtual technologies in education]. Available at: <<http://www.prometeus.ru>>.
13. Moodle – Open-source learning platform. Available at: <<https://moodle.org>>.
14. Blackboard Education Technology & Services. Available at: <<https://www.blackboard.com>>.
15. Zabolotskyi, A.Iu., 2016. Cuchasnyi stan dystantsiinoho navchannia u VNZ [Current status of distance learning at universities], *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelja*, 2 (12), 19-23.

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2021-30-19-32>

УДК 378.147.018.43: 37.091.32

Дутко Олена Миколаївна,

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри педагогіки та управління навчальним закладом

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Кам'янець-Подільський, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4157-2860>

olenadutko22@gmail.com

Лебідь Інна Юхимівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки та управління навчальним закладом

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Кам'янець-Подільський, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9221-2067>

lebid.inna@kpnpu.edu.ua

ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У статті окреслено основні проблеми та особливості проведення лекційного заняття в умовах запровадження технологій дистанційного навчання